

חומרים מרוכבים, מציאות רבודה

יבשם עזגד

מציאות רבודה היא טכנולוגיה ממוחשבת שמאפשרת למשתמש ליצור מעין הוויית כלאיים: תבנית של מציאות אמיתית, שבה משולבים מרכיבים "חיצוניים", ולעתים אפילו בדויים. התוצאה היא מעין מציאות על, מחוזקת, ממוקדת ודחוסה שעשויה, בין היתר, לשפר את ביצועיהם של טייסים ומנתחים. הארכיטקטורה הזאת, של תבנית שמחוזקת בחומר מילוי, עומדת גם בבסיסם של חומרים מרוכבים מתקדמים שמהם יוצרים, למשל, ציוד ספורט וחלקי לוויינים.

ד"ר אלה אמיתי סדובסקי, בוגרת מכון ויצמן למדע בכימיה וחקר חומרים, משתמשת, בעבודתה כאמנית, בעקרונות הבנייה של חומרים מרוכבים. בשלב הראשון היא יוצרת את הרקע, את התבנית העשויה קרעי נייר, בד ומשיכות צבע. אל תוך התבנית הזאת, היא יוצקת את התוכן, את "הסיפור". התוצאה עשויה להיתפס במבט ראשון כמעין סדרת מצבים כמעט טריוויאליים. רגעים אקראיים מוקפאים שיכולים להתחולל בחייו של כל אדם רגיל. שום דבר שראוי לכתוב עליו הביתה. אלא שלמעשה מדובר במערכת רב זמנית, מעין סרט אינטרנטי שרק מחכה שילחצו על החץ במרכזו ויוציאו אותו לדרך שסופה מי ישורנו.

בעצם, אמיתי סדובסקי מציעה לצופה, "המשתמש", מעין אופציה למציאות רבודה, המתנוודדת בין חלום לסיוט, בין פשטות למורכבות, בין אתמול למחר, ובין תובנה לתהייה. מדובר במעין רכבת הרים של גילויים, תובנות מפתיעות ומסרים "דחופים" שמתדפקים ברעש גדול על שערי האמיגדלה, אותו חלק במוח האחראי בין היתר על ויסות רגשי. בהצגת כוונות שניסחה בעבר, ביטאה זאת אמיתי סדובסקי כך: "הרחם הוא עיר. העיר היא ים. בים יש עץ. העץ הוא מסוק. המסוק הוא דג. החלון הוא ציור. הרצפה היא שלולית והתקרה שמלת סיקסטיז". האמת? אפשר להמשיך בטלטלה הזאת עוד לא מעט, אלא שנדמה שהעיקרון כבר ברור.

המצבים הקפואים של אמיתי סדובסקי, רגע לפני שהם יוצאים למסעם, מציפים אל חדרי הזיכרון את שירו של דוד אבידן "הרי את מותרת":

גבר חי עם אישה במשך חודשים ושנים
יש ביניהם אהבה וחדווה ואיבה וסכינים
והם ישנים בשעות הקטנות על שמיכות בלי סדינים
אין להם ילדים והם ישנים כמו ילדים קטנים
הקירות סוככים עליהם והתקרה רוחשת עננים
יש אלוהים בשמיים ומחר יום חדש אנשים משתנים
יהיה טוב יהיה רע, עניינים עדינים...

ומכאן, במשך ארבעת הבתים הבאים, כמו שאומרים, הכל מסתבך והולך. זו בדיוק התחושה המתפתחת כשמתעמקים בעבודותיה של אמיתי סדובסקי. מכאן, המצב יכול רק להידרדר. לכאורה, אפשר לנסות ולשמר את המצב הקפוא. אלא שכדברי אבידן, מחר יום חדש, אנשים משתנים.

אנשים אכן משתנים. דוגמה בולטת לכך היא אמיתי סדובסקי עצמה. מה מביא מדענית מתחום חקר החומרים ("הכי חומרי שיש") לעבור לתחום האמנות ולשחרר את הנפש לריצה מתפרצת בשדות הרגש הרחבים? ובכן, האמת היא שבמובן מסוים, ד"ר אמיתי סדובסקי ממשיכה, כמו בוגרים אחרים של מכון ויצמן למדע, להרחיב את גבולות התובנה שלנו על העולם שבו אנו חיים. אם יש משהו שמאחד את בוגרי המכון לדורותיהם, ללא קשר לתחום שבו בחרו לפעול, זו הנכונות והנטייה לחיות על הקצה. לפעול בחזית, ליצור ידע חדש, לומר אמירה חדשה, לבטא תפיסת עולם מקורית.

בשורש הדברים, עולם המדע ועולם האמנות חולקים ערכים משותפים כמו נכונות מתמדת לבחון אפשרויות חדשות, לבצע ניסוי, להסתכן בכישלון, לצאת למסעות חוזרים ונשנים אל הלא נודע ולנסות לחלץ ממנו פיסות תובנה חדשות ולהביאן אל מציאות חיינו.

על אף הדמיון המובנה בין שני העולמות, ושתי התרבויות, יש מעט מאוד אנשים שיכולים לחיות בעת ובעונה אחת בשניהם יחד. במובן זה, נראה שד"ר אמיתי סדובסקי מתנהלת ופועלת במעין מציאות רבודה, המתבטאת ומשתקפת ביצירתה. השאלה מי במציאות הזאת הוא ה"תבנית" ומי ה"תוכן", נותרת, בשלב זה, ללא מענה.

יבשם עזגד הוא אוצר מכון ויצמן למדע